

Bediüzzaman Said Nursi'nin Görüşleri Işığında Bu Asırda Kur'an'la Nasıl Amel Edilir?

Konuya şu iki önemli soruyla başlayalım:

1- Herhangi bir asırda Kur'ân'la nasıl amel edilir?

2- Bu asırda Kur'ân'la nasıl amel edilir?

Bu iki suale verilecek cevaplar ışığında, İslâmın günlük hayatın her bölümündeki yansımalarını kolaylıkla belirlememiz mümkün olacaktır. Bu yansımaların temelinde de elbette Kur'ân bulunacaktır. Aynı zamanda, Kur'ân'dan hareketle İslâmî uyanışın da sınırları belirlenebilecektir. Ki, Kur'ân bu uyanışın özü ve cevheri konumundadır.

Bütün İslâm mücedditlerinin ve bu ümmetin içindeki islahatçıların görüşleri ve fikrî programlarının gerçekleşebilirliği, yaşadıkları asırlarda bu yüce Kitabı uygulama cihetinden ne derece geçerli olduğu dikkate alınmak suretiyle bir değerlendirme yapılabilir.

Birinci soruyu göz önüne alırsak; Şüphesiz ki Kur'ân için, ondan uygulanabilir metotlar çıkaracak ve bu metotları hayata geçirecek insanlara ihtiyaç vardır.

Resulüllah (S.A.V.) daha o dönemlerde, semavî kitapların ancak alimlerin varlığıyla gerçek manada uygulanabileceğine dikkat çekmiştir.

Hz. Nebi (S.A.V.) şöyle buyurmuştur:

“Şüphesiz ki Allah kullarından ilmi çekip almaz. Ancak ilmi, alimlerin ortadan kalkmasıyla çekip alır. Hatta öyle olur ki, hiçbir alim kalmaz ve insanlar cahilleri reis edinirler ve hiçbir ilimleri olmayan o insanlara sorup, onlardan fetva alırlar. Sonuçta yanılır ve aldanırlar.”

Bunun üzerine yanında bulunan bir sahabe sorar:

“Ey Allah'ın Nebîsi. Bizim elimizde Mushaflar olduğu, ondaki şeyleri öğrendiğimiz ve onları çocuklarımıza, kadınlarımıza ve hizmetçilerimize öğrettiğimiz halde ilim bizden nasıl kaldırılır?”

Resûlüllah (S.A.V.) kızgın bir şekilde başını kaldırır ve şöyle buyurur:

“Yahudi ve Hıristiyanların da ellerinde mushafları vardı ama,

peygamberlerinin o mushaflarla getirdiklerini öğrenmemişlerdi.” 2

İmam el-Münâvî aktardığımız hadis hakkında şöyle demiştir:

“Alimlerin ölmesiyle ilmin kaldırılmasından sonra kitapların geride kalması halinde, bilen bir kimsenin olmayışı sebebiyle kitapların da bir önemi kalmaz.” 3

Kitapların geride kalması, tek başına bir fonksiyon icra etmez. Onlarla yeni bir ilmî hareket vücuda getirecek bir alim, bir fert veya alimlerden bir grup olmadıkça, bilgileri uygulamaya geçirecek ve kitapları vakıda bir aksiyon haline getirecek insanlar olmadıkça kitapların hiç bir değeri kalmaz.

İkinci suale gelince: Acaba bu asırda Kur'ân'la nasıl amel

edilecektir? *Muasır Müslüman'ın hayatında, İslâm ümmetinin yaşantısında nasıl aktif bir rol üstlenecektir? Diğer yandan, nasıl öncü ve lider bir konuma gelecektir?* Ta ki İslâm medeniyeti, tüm insanlık medeniyeti için bir defa daha öncü ve lider olabilsin. Âlemin gerçekleriyle yüz yüze, hakka ve hayra kapı aralayabilsin. Şüphesiz ki bu mesele ve buna verilebilecek cevap, sadece Müslüman ve İslâm ümmeti için değil, bu asırdaki adalet ve barışa alabildiğine uzak kalan tüm insanlık için büyük bir ihtiyacı karşılamış olacaktır. Ancak, bu cevapla insanların çoktan kaybettiği, insana yaraşır bir hayat gerçekleşecektir. Sadece ezici kuvvetin söz sahibi olduğu, kuvvetlinin zulmü her tarafı kapladığı, kutsal değerlerin ayaklar altına alındığı bir ortamda böyle bir cevaba hararetle ihtiyaç vardır. Çünkü, günümüz dünyasına materyalist medeniyet hakim olmuştur. Bu yüzden insanlık, barış, adalet, rahatlık ve insana yaraşır bir hayat emelini gerçekleştirebilmek için yeni bir yönelişe, yeni bir tarza muhtaçtır.

Bu meseleyi büyük bir ihtimamla ele alan, bu asrın en önde gelen isimlerinden birisi Cemâlüddin el-Afgânî'dir. Kur'ân'ın ümmet içinde varolmasını ve varlığını devam ettirmesini şöyle yorumlar:

“Şüphesiz ki Kur'ân ölmez, hayattadır. Ondan iyi bir hissesi olan övgüye layık olmuştur. Ondan bir hissesi olmayan da verilmeyi hak etmiştir.” 4

Aynı konuda şu açıklamaları yapar:

“Kur'ân Müslümanlar arasında okunmaya devam edildikçe, bu kutsal Kitap, onların dillerinden düşürmedikleri müracaat kaynakları, hak önderleri, kendi öz değerlerini himaye etmeyi emreden rehberleri, varlıklarını koruyan, düşmanlarına karşı galip getiren ve her açıdan kendi menfaatlerini sağlayan temel bir unsur olmaya devam edecektir. Şüphesiz ki bizler, bu ümmetin, tıpkı ilk başta olduğu gibi, bu Kitaba döneceğinden ve kaybettiği özellikleri tekrar elde edip ayağa kalkacağından şüpheyeye düşmemeliyiz.” 5

Kur'ân'ın bekâsı, ümmet için bir sığınak, bozulmaktan ve dağılmaktan koruyan bir kalkan olmaya devam etmesi hususunda yapılan bu ümitvar yorumun yanı sıra, Müslümanların zihinlerinde yeniden canlandırılması gerektiği görüşü de ön plana çıkmaktadır. Çünkü İslâm ümmetinin ayağa kalkabilmesi ancak Kur'ân ile yeniden dirilmekle ve onu bu uyanışın temeli yapmakla mümkündür.

Abdülkâdir el-Mağribî, “*Cemâlüddîn el-Afgânî*” isimli eserinde, el-Afgânî ile gerçekleştirdiği bir röportajı aktarır. Bizler burada bu söyleşiden bazı bölümler aktaracağız.

El-Mağribî, Müslümanların sergiledikleri bazı ilerleme ve gelişme tezahürlerinin ümit verici olduğunu dile getirir ve el-Afgânî ile şu konuşma geçer:

“El-Mağribî: Sizin Kur'ân ve Müslümanlar hakkındaki görüşleriniz çok dikkat çekici.

El-Afgânî: Biz Müslüman halklar, eğer kalkınmamızı ve medeniyetimizi dinimiz ve Kur'ân'ımızın kaideleri üzerine kurmazsak, bu kalkınma ve medeniyetin bir hayrı olmaz. Maruz kaldığımız geri kalmışlık ve çöküntüden ancak bu yolla kurtulabiliriz.

El-Mağribî: Ancak efendim, şimdiki halimizle otuz sene önceki halimiz arasında acaba ne fark var? Terakki ve medenîleşme sebeplerine dört elle sarılma noktasında, gerçek manada ilerleme kaydettiğimizi söylemek doğru olur mu?

El-Afgânî: Bu gün içinde bulunduğumuz durum ezilmişlik ve çökmüşlükten başka bir şey değildir.

El-Mağribî: Niçin?

El-Afgânî: Çünkü, şu anki medenîleşme gayretlerimiz Avrupa ülkelerini taklitten öteye gitmemiştir. Bu taklit bizleri ecnebilere hayranlık duyma, onlarla bütünleşme ve onların üzerimizde hakimiyet kurmalarına rıza gösterme noktasına getirmiştir. Böylece üzerimizdeki İslâmın boyası değişime uğramış, tasallut ve kölelik bayrağı başımıza dikilmiş, ecnebi tahakkümüne sığınmak durumunda kalınmıştır.

El-Mağribî: Sizin inancınıza göre, sıhhatli bir tecdid hareketine ulaşmak için takip edeceğimiz en güçlü yol ne olmalıdır?

“El-Afgânî: Yeni bir dini hareket gerçekleştirilmelidir.” 6

Burada, Cemâlüddin el-Afgânî'nin, bu asırda Kur'ân'la amel etmek isteyenlere yönelik bir metot olarak ortaya koyduğu ve Müslümanların uygulamada Kur'ânî davranışı gerçekleştirmeleri için bir temel olarak kabul ettiği dini hareketin boyutlarına dair görüşlerine ara verip, aynı gayenin Said Nursî'ye göre nasıl şekillendiğine bakacağız.

İlk etapta görüyoruz ki bu mesele -bu asırda Kur'ân'la nasıl amel edileceği meselesi-

[Bediüzzaman Said Nursî](#)'nin düşüncesinde çok geniş ve çok boyutlu bir alanı içine aldığını söylemeliyiz. Geride bıraktığı hiç bir risalesi yoktur ki, sadece Müslümanlar için değil, asrımızdaki tüm insanlık için, yeniden dirilişin temeli olarak Kur'ân'ın önemine işaret etmemiş olsun.

Bediüzzaman, Kur'ân-ı Kerime bir çok cihetten yönelmiştir. Ancak, asrımızla ilgili hususları ele alırken en fazla dikkat çekici nokta, asrın ihtiyaçlarını göz önüne almak suretiyle, Kur'ân tarafından belirlenmiş şeriatla, batı medeniyeti tarafından oluşturulan maddî şeriat arasında bir bağlantı kurmasıdır. Çünkü bu asırda, asra damgasını vuran ve hayatın her alanına hakimiyet kuran şartları bilmeden Kur'ân'la amel etme yoluna ulaşmamız mümkün olmayacaktır.

İslâmî hüviyetin kaybolmasına sebep olan batı medeniyetinin hegemonyasından Müslümanları kurtarıp, İslâmî ilerlemeyi canlandırma, tahakküm ve mağlubiyet kalıpları yerine, İslâmîla yoğrulmuş bir hayat oluşturma çabası içinde olan Cemâlüddin el-Afgânî'nin de yaptığı aslında budur.

Bunun ötesinde Said Nursî, aynı tarzı Kur'ânî şeriatle maddî şeriat arasında bağlantı kurarak kullanır. O, Kur'ânî şeriatı “Şeriat-ı fitriyye-i İlâhiyye-i Kübrâ” olarak isimlendirir. Bu şeriat İlâhîdir. Çünkü, Allah'tandır. Bu şeriat fitrîdir, çünkü insan fitratıyla uyumlu yegane şeriattir.

[Said Nursî](#) aynı zamanda “tabiat” âleminde hüküm süren nizamla bu şeriatın aynı olduğunu açıklar. Zira bunlar, kâinatta cari olan Allah'ın kanunlarıdır. İnsanda cari olan kanunlar ile kâinatta cari olan ince nizam ve kanunlar aynıdır. Aynı inceliğin, intizamın ve dengenin insanda da olması gerekir. Tabiata bel bağlamış materyalistler ise, masnuâtı sâni, mektubu kâtib, mahluku hâlik zannetmişlerdir. Said Nursî şöyle der:

“Eğer desen; nedir şu tabiat ki, ehl-i dalâlet ve ehl-i gaflet ona saplanmışlar; küfür ve küfrâna girip, ahsen-i takvîmden esfel-i sâfilîne sukût etmişler?”

Elcevap: *Tabiat namı verdikleri şey, şeriat-ı fitriyye-i kübrây-ı İlâhiyedir ki, mevcudatta zuhur eden ef'al-i İlâhiyenin tanzim ve nizâmını gösteren âdetullahın mecmu-u kavânîninden ibarettir. Malumdur ki, kavânîn umûr-u itibâriyedir; vücûd-u ilmîsi var, haricîsi yok. Gaflet veya dalâlet sâikasıyla Kâtib ve Nakkâş-ı Ezelî'yi tanımadıklarından, kitabı ve kitabeti katib ve nakşı nakkâş, kanunu kudret, mistarı mastar, nizâmı nazzâm, san'atı sâni tevehhüm etmişler.*

Nasıl ki, bir vahşî ve insanların ictimâiyatını görmemiş bir adam muhteşem bir kışlaya girse, bir ordunun nizâmât-ı manevîyeyle muttarit hareketini temaşa etse, maddî iplerle bağlı tahayyül eder. Veyahut o vahşî, muazzam bir camie dahil olsa, görse ki, Müslümanların cemaat ve îdlerde muntazam, mübarek vaziyetlerini görse, seyretse, maddî râbitalarla bağlanmalarını tevehhüm eder.

Öyle de, vahşiden çok vahşi olan ehl-i dalâletin, cünûd-u semâvât ve arza malik olan Sultân-ı Ezel ve Ebedin muhteşem kışlası olan şu kâinata ve Mâbud-u Ezelî'nin mescid-i kebirî olan şu âleme girdikleri vakit, O Sultanın nizâmatını tabiat nâmıyla yâdetse ve nihayet hikmetlerle meşhûn şeriat-ı kübrâsını, kuvvet ve madde gibi sağır ve kör ve câmid, karma karışık tezâhürâttan ibâret tahayyül etse, elbette ona insan demek değil, belki vahşi hayvan dahi denilmez. Çünkü, o tevehhüm ettiği tabiat için... her zerrede, her sebepte bütün mevcudâtı halk edecek bir kudret, bir ilim vermek, belki Vâcibü'l-Vücûdun bütün sıfâtını onda kabul etmek gibi nihayetsiz muhal ender muhal bir dalâlet, belki dalâletin divaneliğinden gelen manasız hezeyanlardır.

Elhasıl: Tabiatperest adam bir İlâh-ı vâhidi kabul etmediği için, gayr-ı mütenâhî İlâhları kabul etmeye mecburdur. O İlâhlar, her birisi her şeye muktedir olmakla beraber, bütün İlâhlara hem zıt, hem misil olarak şu kâinatın nizamı içinde birleşsin. Halbuki, bir sineğin kanadından tut, tâ manzume-i şemsiyeye kadar hiçbir yerde bir sinek kanadı kadar şerike yer yoktur ki, parmak karıştırısın. 'Lev kâne fîhimâ âlihetün illallâhe le-fesedetâ. Fe sübhânallâhi Rabbi'l-arşi ammâ yasifûn' 7 fermân-ı kat'î, şirk ve iştirâkın esâsâtını kat'î bir bürhanla keser." 8

Said Nursî, bu fitrî şeriat üzerinde ısrarla durur. Kâinatta ve insanda kesin hatlarla belirlenen Allah'ın kanunlarına dikkat çeker. Kur'ân-ı Kerim'de konuyla ilgili varid olan bütün delilleri ortaya koyar. "Kâinatta mündemiç nizam" vasfıyla bu delilleri kullanır. Çünkü, eşyanın ve varlıkların faydalarını sayan ve onlardaki hikmetleri dile getiren Kur'ân ayetlerinin tamamında bulunan nizam, ince bir hat olarak kendisini göstermektedir. Böylelikle bu ayetler, Said Nursî'nin ele aldığı nizam fikri için birer delil ve bürhan olmuşlardır. Zira, mer'î olan nizamda, o nizamın varlığını ispat eden deliller olduğu gibi sayısız maslahatlar ve hikmetler de vardır. Bunlar ise Sâni'in kasdını ve hikmetini gösterir.

"Sâni'in vücud ve vahdetine işaret eden delillerinden biri de, inayet delilidir. Bu delil, kâinatı ve kâinatın eczâsını ve envânı inhilalden, dağılmaktan kurtarıp bütün husûsâtını intizam altına almakla kâinata hayat veren nizamdan ibarettir. Bütün maslahatların, hikmetlerin, faydaların, menfaatlerin menşei bu nizamdır. Menfaatlerden, maslahatlardan bahseden bütün âyât-ı Kur'âniye bu nizam üzere yürüyor ve bu nizamın tecellisine mazhardır. Binaenaleyh, bütün mesâlihî fevâidin ve menâfiin mercii olan ve kâinata hayat veren bir nizam elbette ve elbette bir Nâzım'ın vücûduna delâlet ettiği gibi, o Nâzım'ın kast ve hikmetine de delâlet etmekle, kör tesâdüfün vehimlerini nehyeder." 9

Kâinattaki Allah'ın kanunlarına işaret eden, **"Ellezî ceale lekümü'l-arda firâşen**

ves-semâe binâen ve enzele mines-semâi mâen fe-ahrace bihî mines-semerâti rızkan leküm - O Allah ki, yeryüzünü sizin için bir döşek, gökyüzünü bir çatı kıldı ve gökten size su indirdi. Yerden de, size rızık olarak meyveler çıkardı” gibi ayetleri birer delil olarak sunduktan sonra, bu asırda yaygın olan ilhad ve şirkin temellerini yıkmak için, maddenin ve hareketin ezeliyeti üzerine kurulu materyalizmin hakimiyet kurduğu bu asırda, Kur'ân'ın i'câzını keşfetmek için aklî birer temel olarak görevlendirir.

Burada [Said Nursî](#), tabiatta bulunan Allah'ın kanunlarına yönelik kasti ve tebeî nazar arasında bir ayırım yapar. Tebeî nazar, haricî ârazlar üzerinde yoğunlaşan sathî bir nazardır. Bu durumda bazı şeylerin varolmadığı, ancak birer vehimden ibaret olduğu sonucuna ulaşılır. Kasti nazar ise, hakikî illeti bulmayı sağlar.

Maddenin ve ondaki hareketin ezeliyeti gibi dalâlete sürükleyici fikirlere insanların nasıl inanabildiğine dair yöneltilen soruya şöyle cevap verir:

“Kasıt ve dikkatle değil, sathî ve dikkatsiz bir nazarla, muhâl ve bâtıla, mümkün nazarıyla bakılabilir. Mesela, bir bayram akşamı, gökte ay ve hilâli arayanlar içinde ihtiyar bir zat da bulunur. Bu zat, gökteki hilâli görmek için bütün kasıt ve dikkatiyle nazarını göğe tevcih edip hilâli araştırmakla meşgul iken, gözünün kirpiklerinden uzanan ve gözünün hadekası üzerine eğilen beyaz bir kıl nasılsa gözüne ilişir. O zat derhal, ‘Hilâli gördüm’ der, ‘İşte bu gördüğüm aydır!’ diye hükmeder.” 10

Aynı konuda şunları da dile getirir:

“İnsan sathî ve gayr-ı kasti bir nazarla bâtıl ve muhal bir şeye baktığı zaman, hakiki illetini bulamadığı takdirde, çâr-nâçâr sıhhatine veya inkârına kâil olmakla kabul etmesi ihtimali vardır. Fakat, tâlib ve müşteri sıfatıyla kasden ve bizzat dikkatle bakacak olursa, onların hikemiyyât dedikleri o bâtıl meselelerden hiç birisini de kabul etmez. Ancak, bütün siyasîlerin hikmetini ve hükemânın akıllarını zerrelerde farz etmekle eblehâne kabul eder.” 11

“Tabiat, nevâmis ve kuvâ nedir ki, kendilerini onlarla iknaa çalışıyorlar?” şeklinde yöneltilen bir soruya şöyle cevap verir:

“Tabiat dedikleri şey, bir matbaadır, tâbi’ değildir. Tâbi’, ancak kudrettir. Kanundur, kuvvet değildir. Kuvvet, ancak kudrettedir. Yahut, nasıl ki bildiğimiz şeriat, insanlardan sudur eden ef’al-i ihtiyâriyeyi bir nizam ve intizâm altına alıp tahdit eden kaidelerin hülâsasıdır veya devletin işlerini tanzim eden nizamların, düsturların, kanunların mecmuasıdır. Kezâlik, tabiat denilen şey de, âlem-i şahadetin uzuvlarından ve eczalarından sudûr eden İlâhî bir şeriat-ı fitriyedir. Binaenaleyh, şeriat ile devlet nizâmı, mâkul ve itibarî emirlerden oldukları gibi, tabiat dahi itibarî bir emir olup, hilkatte, yani

yaratılıŖta câri olan âdetullahtan ibarettir...

Hülâsâ: Tabiat, Allah'ın san'atı ve Ŗeriat-ı fitriyyesidir. Nevâmîs ise, onun meseleleridir. Kuvâ dahi, o meselenin hükümleridir." 12

İŖte bu Ŗekilde Said Nursî, Kur'ân'ı maddî tabiat mefhumuna karŖı bir silâh olarak eline almıŖ, risalelerinde bu önemli meseleye çok geniŖ yer vermiŖtir. Kur'ân ayetlerinden hareketle ortaya koyduğu görüşlerinde, tabiatta yerleŖik olarak bulunan 'ilâhî kanunlar' mefhumuyla, tabiattaki maddî mefhum veya tabiatta var olduğu iddia edilen zatî kanunlar arasında kıyaslamalar yapmıŖtır.

Ancak, maddî tabiat mefhumuna yönelik bunca gayretin sebebi ne olabilir?

Çünkü Said Nursî, derin nazarı ve dakîk anlayıŖıyla batı medeniyetini çok iyi analiz etmiŖ ve bu medeniyetin materyalist anlayıŖ üzerine ikame edildiğini, bu anlayıŖın batı medeniyetinin dem ve damarlarına sirayet ettiğini anlamıŖtır. Gerçekten bu maddecilik batının bütün hükümlerinde ve nizamlarında kendini göstermektedir. Bu gerçeği dikkate alan bir kiŖi, bu asırda Kur'ân'la amel edebilmek için, bütün maddeci mefhumlarıyla birlikte batı medeniyetinin yıkılması gerektiğini anlayacaktır. Tâ ki, bu medeniyetin enkazı üzerinde, muâsır İslâmî hayatın yenilenmesinde Kur'ân'dan süzülen yeni bir felsefe kurulabilsin.

Batı medeniyeti ve onun materyalist temelleri hakkındaki görüşler açısından el-Afgânî ile Said Nursî arasında bir bağlantı ortaya çıkmaktadır. Cemâlüddin el-Afgânî, bu meseleye büyük ihtimam göstermiŖ, konuyla ilgili neredeyse tek eseri olan bir risalesinde, Kur'ânî metot ve Kur'ân'ın İslâm toplumundaki aktif rolünü yeniden üstlenmesi önünde en büyük engel olarak duran materyalist tabiat mefhumunu tartıŖmıŖtır.

Diğer yandan **Said Nursî**, İslâmî hayat için yeniden yapılanma hususunda, **Kur'ânî felsefesini Ŗu üç temele dayandırmıŖtır:**

1- İmanın kurtarılması. **2-** İslâmî Ŗeâirin ihyâsı. **3-** Kur'ân hükümlerinin yerine getirilmesi için İslâmî Ŗeriatın ikamesi. Çünkü Kur'ân bu üç meseleye çok büyük önem vermiŖtir. Burada ıŖık tutulması gerekli bir baŖka nokta, Said Nursî'nin düşüncesinde devamlı üzerinde durulan ve yerlerinin deđiŖtirilmemesine dair sürekli uyarılar yapılan üç mesele vardır; İman, hayat, Ŗeriat. Bu üç meselenin bir anda gerçeleŖtirilmesi en baŖta beŖeriyet hayatında câri olan Sünnetullah'a muvafık düşmez. Bundan dolayı, iŖe imanın kurtarılmasıyla baŖlamak zarureti vardır.

Bu konuda [Said Nursî](#) Ŗöyle der:

"Hem üç mesele var: Biri hayat, biri Ŗeriat, biri imandır. Hakikat noktasında en mühimmi ve en âzamı, iman meselesidir.

Fakat, şimdiki umumun nazarında ve hâl-i âlem ilcaatında en mühim mesele hayat ve şeriat görüldüğünden, o zât şimdi olsa da, üç meseleyi birden umum rûy-u zeminde vaziyetlerini değiştirmek, nev-i beşerdeki câri olan âdetullaha muvâfık gelmediğinden, herhalde en âzam meseleyi esas yapıp, öteki meseleleri esas yapmayacak; tâ ki iman hizmeti saffetini umumun nazarında bozmasın ve avamın çabuk iğfâl olunabilen akıllarında, o hizmet başka maksatlara âlet olmadığı tahakkuk etsin.” 13

Said Nursî, imanın kurtarılmasına yönelik şu iki şartın yerine getirilmesi gerektiği görüşündedir:

1- Maddeci felsefenin yıkılması.

2- Tevhid akîdesinin canlandırılması ve şüphelerden arındırılması.

Maddeci felsefenin yıkılması meselesinde, maddîyunluk mefhumunun iptali için neler yaptığını açıkça görebiliriz. Ehl-i imanın, iman düşmanlarınca ortaya atılan dalâlet ve şüphe şerhlerinden korunması için geniş ilmî araştırmaların yapılmasına yönelik çağrıda bulunur. Böylesi önemli bir görevi de, dünyevî beklentilerden ve meşguliyetlerden tecerrüd etmiş, ihlâs, vefa ve sadakat gibi hasletlerle donanmış, böylece gayet kuvvetli manevî bir ordu haline gelmiş muhlis ilim talebelerinin ifa etmesini istemiştir.

Âl-i Muhammedin önderlik ettiği yüce bir cemaatin şahsı manevîsi olarak vasıflandırdığı Mehdînin vazifelerini sıralarken, şu üç önemli görevden bahseder: İmanı kurtarmak, İslâmî şeâiri ve İslâm birliğini ihya etmek ve İslâmî şeriatı ikâme edip Kur'ân hükümlerinin yerine getirilmesini sağlamak.

İlk vazifeyi şöyle açıklar:

“Fen ve felsefenin tasallutuyla ve maddîyun ve tabiiyyun tâunu, beşer içine intişâr etmesiyle, her şeyden evvel felsefeyi ve maddîyun fikrini tam susturacak bir tarzda imanı kurtarmaktır.” 14

Bu vazifenin mahiyeti ve önemini açıklarken şunları söyler:

“Ehl-i imanı, dalâletten muhafaza etmek ve bu vazife hem dünya, hem herşeyi bırakmakla, çok zaman tedkikatla meşguliyeti iktizâ ettiğinden, Hz. Mehdî'nin, o vazifesini bizzat kendisi görmeye vakit ve hal müsaade edemez. Çünkü hilâfet-i Muhammedi ye (A.S.M.) cihetindeki saltanatı, onunla iştigale vakit bırakmıyor. Herhalde o vazifeyi ondan evvel bir taife bir cihette görecektir. O zat, o taifenin uzun tedkikâtıyla yazdıkları eseri kendine hazır bir program yapacak, onunla o birinci vazifeyi tam yapmış olacak.

Bu vazifenin istinat ettiği kuvvet ve manevî ordusu, yalnız ihlâs ve sadakat ve tesanüt sıfatlarına tam sahip olan bir kısım şakirtlerdir. Ne kadar da az olsalar, manen bir ordu kadar kuvvetli ve kıymetli sayılırlar.” 15

İkinci adım olan, maddeci felsefenin yıkılmasından sonra imanın kurtarılması ameliyesine gelince;

Tevhid akîdesinin sağlam temellere oturtulması ve tevhidin saflığına leke getiren, Müslüman insanın Rabbine olan itikadını zayıflatan şüphelerden kurtarılması gerekir.

Bu hususta [Said Nursî](#)'nin, Bakara suresindeki ilk ayetleri şerh ve tahlil ederken, Kur'ân'ın maksatları üzerinde durduğunu görürüz. Bu maksatlar, bir olan Allah'a imanın korunması için tevhid, sonra nübüvvet, haşir ve adalettir.

“İşte bu dört hakikat, nasıl ki mecmu-u Kur'ân'da dört rükündür. Öyle de, o dört makâsıd çok surelerin her birisinde bulunuyorlar. Herbir sure bir küçük Kur'ân olur. Belki çok cümlelerin içinde de o dört maksada telmihen işaretler var.” 16

Bu görüşünü, tıpkı yukarıdaki ifadelerde yer aldığı gibi, Kur'ân'daki bütün surelerde, ayetlerde, hatta cümlelerde dahi tatbik etmeye çalışır. En başta Fatiha suresi olmak üzere, tevhit, nübüvvet, haşir ve adaletin Kur'ân içindeki görünümelerini sunmaya gayret eder.

Said Nursî, imanın kurtarılmasını Mehdînin en temel vazifesi olarak ifade ederken, bu vazifeyi ikmal edecek diğer iki vazifeden de bahseder. Bunlar Kur'ân'la amel etmeye ve dinin tecdidine yönelik vazifelerdir.

Bu vazifeleri tekrar sıralayacak olursak:

- 1- Toplumda İslâmî şeâiri, Hilâfet-i Muhammedi ye ismiyle yeniden ihyâ etmek.
- 2- Beşeriyeti, İslâm âleminin birliğine dayanarak, maddî ve manevî tehlikelerden ve gazab-ı İlâhîden kurtarmak.
- 3- İslâmî şeriatın ikâmesi ve ahkâm-ı Kur'ân'ın yerine getirilmesi.

“İnkılâbât-ı zamaniye ile çok ahkâm-ı Kur'âniyenin zedelenmesiyle ve şeriat-ı Muhammediyenin (A.S.M.) kanunları bir derece tatile uğramasıyla, o zat, bütün ehl-imanın manevî yardımlarıyla ve ittihâd-ı İslâmın muâvenetiyle ve bütün ulemâ ve evliyânın ve bilhassa Âl-i Beytin neslinden her asırda kuvvetli ve kesretli bulunan milyonlar fedakar seyyidlerin iltihaklarıyla o vazife-i uzmâyı yapmaya çalışır.” 17

Bu ifadelerinde Said Nursî, Mehdî'nin bütün mü'minlerin desteğine nail olacağına işaret etmekte ve bu yüzden bütün Müslümanları birlik ve beraberliğe teşvik etmektedir. Belki daha güçlü bir işaretle, her bir asırda Âl-i Beytten milyonlarca kahramanın çıkıp Müslümanlar için bir hareket noktası teşkil edeceğini ifade etmektedir.

Said Nursî'nin yenilik metodunun bu üç vazifeyle, yani imanın kurtarılması, şeâirin ihyâsı ve ahkâm-ı Kur'âniyenin yerine getirilmesi ile tekâmül etmesine rağmen O, ilk vazifeye daha ziyade önem vermiştir. Her ne kadar insanların nazarında, yeryüzünde hilâfet-i Muhammediyenin (A.S.M.) ordularıyla ve İslâm birliğiyle İslâm hakimiyetin ikâmesi daha geniş bir kabul görse de Said Nursî, ilk vazife üzerinde odaklaşmıştır. Bu hususta şöyle der:

“Ahirdeki iki vazife, gerçi hakikat noktasında birinci vazife derecesinde değiller; fakat hilâfet-i Muhammediye (A.S.M.) ve ittihâd-ı İslâm ordularıyla zemin yüzünde saltanat-ı İslâmiyeyi sürmek cihetinde herkeste, hususan avamda, hususan ehl-i siyasette, hususan bu asrın efkârında, o birinci vazifeden bin derece geniş görünüyor. Ve bu isim, bir adama verildiği vakit bu iki vazife hatıra geliyor; siyaset manasını ihsâs eder, belki de bir hodfuruşluk manasını hatıra getirir; belki bir şan şeref ve makamperestlik ve şöhretperestlik arzularını gösterir.” 18

Said Nursî'nin yenilikçi metodunun belirttiğimiz bu en belirgin özelliği, aslında Resûlullah'ın (S.A.V.) eliyle İslâm davasının ilk başladığı dönemde uygulanan bir uygulamaya, dolayısıyla Sünnet-i Seniyyeye tamamıyla uyan bir davranış biçimidir. Çünkü, Resûlullah (S.A.V.) Mekke hayatı boyunca, davet görevine başladığı andan itibaren imanların kuvvetlendirilmesine, Müslüman insan yapısının temeli olarak akîdenin sağlamlaştırılmasına ve böylelikle şeâirin ikâmesi ve ahkâm-ı Kur'ân'ın uygulanması için zemin hazırlamaya gayret etmiştir. Resûlullah (S.A.V.) ise, şeâirin ikâmesi, insan, toplum, siyâset ve devletlerarası ilişkilerle ilgili hayatın her alanında Kur'ân hükümlerinin tatbikine gitmemiş, ancak Medine'de İslâmî bir toplum istikrâra kavuştuktan sonra bu alanda gayret sarf etmiştir.

Kur'ân üzerinde mütalaada bulunan bir kimse -tıpkı Said Nursî'nin gözlemlediği gibi- en başında bulunan imana dair ayetlerde, amellerin kabulü ve risaletin bir esâsı ve hareket noktası kılınmasında imanın en önemli temel sayıldığını görecektir. Buradan hareketle, böyle önemli bir hususu hayatına şiar eden bir kimse amellerini iman çerçevesinde şekillendirecektir.

Resûlullah'ın (S.A.V.) etrafında halkalanan ilk İslâm topluluğundan aldığı örnekle Said Nursî, Nur talebelerini şekillendirmiş, yenilikçi bir metodu içeren ve bu asırda Kur'ân'la amel edebilmenin yollarını risaleleriyle bu topluluğa öğretmiştir. Şöyle der:

“Hakikat-ı hal böyle olduğu halde, en birinci vazifesi ve en yüksek mesleği olan imanı kurtarmak ve imanı, tahkikî bir surette umuma ders

vermek, hatta avâmın da imanını tahkikî yapmak vazifesi ise, mânen ve hakikaten hidâyet edici, irşâd edici manasının tam sarahatini ifade ettiği için, Nur şakirdleri bu vazifeyi tamamıyla Risale-i Nur'da gördüklerinden, ikinci ve üçüncü vazifeler buna nisbeten ikinci ve üçüncü derecedir diye, Riâle-i Nur'un şahs-ı manevîsini haklı olarak bir nevi Mehdî telakkî ediyorlar. O şahs-ı manevînin de bir mümessili, Nur şakirtlerinin tesanütünden gelen bir şahs-ı manevîsi ve o şahs-ı manevîde bir nevi mümessili olan biçare tercümanını zannettiklerinden, bazen o ismi ona da veriyorlar." 19

Said Nursî, talebelerinin çoğu tarafından kendisini bu zamanın Mehdîsi olarak isimlendirmelerine fazla itiraz etmez. O kimsenin bir şahs-ı manevî olduğunu, üzerinde risâlet gömleğini taşıdığını ve üç vazifesinin olduğunu tasvir ederek, kendisine Mehdî isminin verilmesi hususunda şunları söyler:

"Gerçi bu, bir iltibas ve bir sehivdir, fakat onlar onda mes'ul değiller. Çünkü ziyade hüsn-ü zan, eskiden beri cereyan ediyor ve itiraz edilmez. Ben de o kardeşlerimin pek ziyade hüsn-ü zanlarını bir nevi dua ve bir temenni ve Nur talebelerinin kemâl-i itikatlarının bir tereşşuhu gördüğümünden, onlara çok ilişmezdim." 20

Bununla birlikte Said Nursî, iman kurtarmayı esas alan bu makamı -Mehdiyet makamı- temennî eder. Çünkü o, Mehdî olmanın Âl-i Beytten olmayı iktizâ ettiğini belirtir. Bununla birlikte kendisinin manevî bir nispetle bu halkaya dahil olduğunu söyler. Ancak o, tıpkı diğer makam ve şereflerden kendisini tecerrüt ettiği gibi, böyle bir makamda olma düşkünlüğünden uzak durmaya çalışır. Bu konuda şöyle der:

"Mahkemede, Denizli ehl-i vukûfu, bazı şakirtlerin bu itikatlarına göre, bana karşı demişler ki:

'Eğer Mehdilik dava etse, bütün şakirtleri kabul edecekler.'

Ben de onlara demiştim: 'Ben, kendimi seyyid bilemiyorum. Bu zamanda nesiller bilinmiyor. Halbuki âhir zamanın o büyük şahsı, Âl-i Beytten olacaktır. Gerçi ben Hz. Ali'nin (r.a.) bir veled-i manevîsi hükmünde ondan hakikat dersini aldım ve Âl-i Muhammed Aleyhisselâm bir manada hakiki nur şakirtlerine şamil olmasından, ben de Âl-i Beytten sayılabiliyorum. Fakat bu zaman, şahs-ı manevî zamanı olmasından ve Nurun mesleğinde hiçbir cihette benlik ve şahsiyet ve şahsi makamları arzu etmek ve şan şeref kazanmak olmaz; ve sırr-ı ihlâsa tam muhalif olmasında, Cenab-ı Hakk'a hadsiz şükür ediyorum ki, beni kendime beğendirmemesinden, ben öyle şahsî ve haddimden hadsiz derece fazla makâmâ ta gözümü dikmem. Ve Nurdaki ihlâsı bozmamak için, uhrevî makâmât dahi bana verilse, bırakmaya kendimi mecbur biliyorum' dedim, o ehl-i vukûf sustu." 21

Said Nursî'nin, bu asırda gelecek Müceddidin ve onun isimlendirdiği gibi Mehdî'nin birinci vazifesi olan iman kurtarma görevinden bahsederken, mümkün olduğunca kendisini bu makamdan uzak tutmaya çalışması dikkat çekici bir husustur.

Hiç şüphesiz ki, imanın kurtarılması bir amel olarak, Kur'ân'ın ortaya çıkardığı fiillerdendir. Daha da önemlisi, bu yüce Kitabın en birinci fonksiyonudur. İlk ayetlerinde müttakî insanların vasıflarını beyan ederken şöyle buyurur:

“Elif-Lâm-Mîm. Bu Kitap ki, onda şüphe yoktur ve onda müttakîler için bir hidâyet yolu vardır. O müttakîler ki, gayba iman ederler, namaz kılarlar ve onlara rızık olarak verdiklerimizden infak ederler.”

22

Hiç şüphesiz ki bir kitap tek başına, her bir asırda bir kişi veya kişiler ortaya çıkmadıkça böylesi önemli bir fonksiyonu üstlenemez. Örneğin, önceki mushafların tek başına bulunmaları, tıpkı Resûlüllah'ın (S.A.V.) buyurduğu gibi, Yahudiler ve Hıristiyanların varolmasına rağmen herhangi bir şey ifade etmemiştir. Çünkü bu kutsal metinleri ve Mushaflardaki hakikatleri talim edecek veya -Resûlüllah'ın (S.A.V.) buyurduğu gibi- başkalarına öğretecek bir kimse Yahudi ve Hıristiyanlar arasında kalmamıştır. Buradan hareketle, her bir asırda Mushaflardaki hakikatleri insanlara aktarıp öğretecek seçilmiş kişi ve kişilerin ne derece gerekli olduğu bu gerçekten anlaşılacaktır.

Sünnette, ahir zaman insanları için imanı kurtarmak ve ihya etmek için seçilmiş ve Mehdî olarak isimlendirilen bir kişiden bahsedilmiştir. Mehdî'nin özelliklerinden bahseden hadis-i şeriflere baktığımızda, bu şahsın bir çok yönleriyle üstün vasıflara sahip olduğunu görürüz. Bununla birlikte Mehdî'den bahseden hadisleri ve rivayetleri akademik bir yaklaşımla ele aldığımızda, karşımıza bazı soruların çıktığını görürüz:

- Ahir zaman Mehdisinin zuhurundan bahseden hadislerin sıhhati acaba sabit midir?
- Mehdî gerçekten ahir zamanda bilfiil zuhur edecek midir?
- Eğer bu rivayetlerin sıhhati sabit değilse, Mehdî diye bir kavram ortadan kalkacak mıdır?

Said Nursî, bir çok hadis kitabında ve İmam Muhammed Abdûh, Şeyh Reşid Rıza, Muhammed Ferîd Vecdî gibi ıslahat hareketlerinden bahseden araştırmalarda görülenin tam tersine, kendisini meselenin bu yönleriyle fazla meşgul etmemiştir.

Said Nursî'nin bu metodunu ve ilmî olarak kıymetini daha iyi kavrayabilmek için, konu hakkında araştırmalar yapan diğer alimlerin çalışmaları ve fikirleri üzerinde duralım. Böylelikle, Said Nursî'nin İslâm toplumunu ayağa kaldırma ve bu asırda Kur'ân'la amel yolunda oluşturduğu tesir noktasında ortaya koyduğu fikirlerin özü ile

diğer araştırmacıların görüşleri arasında bir bağlantı kurabiliriz.

Mehdî düşüncesi konusunu inceleyen bir kimse, en başta bazı mülahazalarla karşılaşır:

1- Kur'ân, ahir zamanda geleceđi ve zulmü adalete, korkuyu emniyete çevirecek olan Mehdî-yi Muntazar (Beklenen Mehdî) görüşüyle ilgili herhangi bir bilgi vermemektedir.

2- Sahih-i Buharî ve Sahih-i Müslim gibi temel hadis kitaplarında, Resûlüllah'tan (S.A.V.) rivayet edilen sarih bir hadis yer almamaktadır.

3- Ahir zaman Mehdîsinin zuhuru konusunda varid olan hadisler, Sünen-i Ebû Davud'dan başlayarak, İbn-i Mâce, Tirmizî, Nesâî ve Ahmed İbn Hanbel'in hadis kitaplarında bulunmaktadır.

4- Bu konudaki bazı rivayetler birbirleriyle tenâkuz halindeyken, bazıları birbirine yakın ifadeler içermektedir. Bu konuda bir örnek verecek olursak:

Ebû Davud ve Ahmed İbn Hanbel, İbn Mesud'dan (r.a.) Resûlüllah'ın (S.A.V.) şöyle buyurduğunu rivayet etmişlerdir:

“Eğer dünyada hiçbir şey kalmazsa, Allah öyle bir gün yaratacaktır ki, Allah o günde Ehl-i Beytimden ismi ismimle, babasının ismi babamın ismiyle uyuşan, zulüm ve haksızlığın doldurduğu dünyayı hak ve adaletle dolduracak bir kişiyi gönderecektir.” 23

Bu rivayete karşılık bir başka hadiste Resûlüllah (S.A.V.) şöyle buyurmuştur:

“Kıyamet ancak insanların şerlileri üzerine kopar. İsa b. Meryem'den başka da Mehdî yoktur.” 24

Muhammed Fuâd Abdülbakî şöyle der:

“El-Hakîm, el-Müstedrek isimli eserinde aynı senetle bu metni rivayet ettikten sonra, bu hadisin sadece eş-Şâfiî tarafından kullanıldığını, bir başkası tarafından nakledilmediğini ifade etmiştir. Es-Suyûtî bu konuda daha az söz sarfetmiştir. Hülâsa olarak, İmâdüddin İbn Kesîr bu hadis hakkında şöyle der; bu hadis Muhammed b. Hâlid el-Cündî es-San'ânî el-Müezzin ile eş-Şâfiî tarafından aktarılan meşhur bir hadistir. Bu alimlerden diğerleri nakletmişlerdir. Meçhul bir hadis değildir, sikâ (çok güvenilir) bir kişi olan İbn Muîn'den rivayet edilmiştir.” 25

Yukarıda da naklettiğimiz iki hadisi biraraya getirdiğimizde, tıpkı İmam el-Kurtubî'nin söylediği gibi, bu hadislerle diğer Mehdî hadisleri arasında bir tezdad yoktur. Özellikle

ikinci hadiste, Hz. İsa'nın (A.S.) Mehdîden daha büyük bir mevkiye sahip olduğu manası vardır. Tıpkı, "Ali'den başka genç yoktur" hadisinde ifade buyurulduğu gibi.

Ancak bu iki rivayetin dışında, zahiren birbirleriyle uyuşmayan rivayetler bulunmaktadır. Bazı hadislerde Mehdî'nin Medine ehlinden olacağı, bazılarında onun Abdülmuttalib'in âlinden, bazılarında Abbas'ın âlinden olacağı bildirilmiştir. Birbirinden farklı görülen bu rivayetler arasında nasıl bir alaka kurulacaktır. Ayrıca bu ifadelerle, Mehdî'nin öldüreceği bildirilen Süfyanın zuhuruyla ilgili haberler arasında nasıl bir bağlantı vardır. Mehdî acaba batı beldelerinden birinde mi zuhur edecektir? Ve böylelikle Deylem Dağı'na ve Kostantiniyye'ye olacaktır ve oradan Antakya'ya geçecektir? Bütün bunlar yedi veya dokuz senede mi olacaktır? Tıpkı, İbn Mâce'nin Ebû Said el-Hudrî'den tahric ettiği şu hadiste buyurulduğu gibi:

"Ümmetim içinde Mehdî yedi veya dokuz sene kalır." 26

Bu ve benzeri hadisler hakkında İbn-i Haldun, böyle hadislerin sâlim olmadığını veya çok az itibar edilmesi gerektiğini söylemiştir. Tıpkı, Muhammed Ferîd Vecdî'nin, Mehdî hakkında vârid olan hadisleri sunduktan sonra söylediği şu sözler gibi:

"Bu ve benzeri hadisleri okuyanlar, bu sözlerin Resûlullah'a (S.A.V.) ait olduğunu tenzih etmekte içlerinde bir zorluk çekmezler. Çünkü bu ifadelerde tarih noktasında yanlışlıklar ve hatalar, geniş çaplı mübalağalar, insanların şartları hususunda bir cehalet ve sünnetullahtan alabildiğine uzaklık vardır. İlk etapta bu ifadeleri okuyan kimsede, böyle izlenimler oluşur. Bu hadisler mevzûdur ve daha ziyade Arap ve Mağrib beldelerindeki hilâfet isteklisi bazı davet ehli insanların kendilerini kabullendirmek için etrafa yaymaya çalıştıkları rivayetlerdir." 27

Sonra, [Bediüzzaman Said Nursî](#) gelir. Bu ve benzeri değerlendirmelerden uzak durur ve Mehdî'nin ispatı konusunda kendisine has bir yol izler. Ancak bu görüşlerini Mehdî'nin muayyen bir şahıs değil, bir "Şahs-ı Manevî" olacağı temeli üzerine kurar. Bununla birlikte, "Ahirzamanda gelecek Mehdî-yi Kebîr" görüşünü hiçbir zaman reddetmez. Dolayısıyla bu iki manevî Mehdî görüşü arasında bir teâruz yoktur. Önce Mehdî'nin mesuliyetlerini tam manasıyla yerine getirebilmesi için bir takım mefsedetlerin ortadan kaldırılması bir şahs-ı manevî tarafından sağlanır. Bunun ardından, Büyük Mehdî gelir ve İslâma ters düşen şartların ıslahına çalışır.

Said Nursî tarafından şekillendirilen bu görüş, aslında Mücedditlik görüşüyle tam bir uyum içindedir. Şöyle der:

"Nurun ehemmiyetli ve çok hayırlı bir şakirdi, çokları namına benden sordu ki: 'Nurun hâlis ve ehemmiyetli bir kısım şakirtleri, pek musırrâne olarak, âhir zamanda gelen Âl-i Beytin büyük bir mürşidi seni zannediyorlar ve o kadar çekindiğin halde onlar ısrar ediyorlar. Sen de bu kadar musırrâne onların fikirlerini kabul etmiyorsun, çekiniyorsun. Elbette onların elinde bir hakikat ve kat'î bir hüccet var ve sen de bir hikmet ve hakikate binaen

onlara muvâfakat etmiyorsun. Bu ise bir tezaddır, her halde hallini istiyoruz.'

Ben de bu zatın temsil ettiği çok mesâilerle cevaben derim ki:

O has Nurcuların ellerinde bir hakikat var. Fakat iki cihette bir tâbir ve tevil lazım.

Birincisi: Çok defa mektuplarımda işaret ettiğim gibi, Mehdî-i Âl-i Resûl'ün temsil ettiği kudsî cemaatının şahs-ı manevîsinin üç vazifesi var. Eğer çabuk kıyamet kopmazsa ve beşer bütün bütün yoldan çıkmazsa, o vazifeleri onun cemiyeti ve seyyidler cemaati yapacağını Rahmet-i İlâhiyeden bekliyoruz. Ve onun üç büyük vazifesi olacak." 28

Şöyle devam eder:

"Hakikat-ı hal böyle olduğu halde, en birinci vazifesi ve en yüksek mesleği olan imanı kurtarmak ve imanı, tahkikî bir surette umuma ders vermek, hatta avâmın da imanını tahkikî yapmak vazifesi ise, mânen ve hakikaten hidâyet edici, irşâd edici manasının tam sarahatini ifade ettiği için, Nur şakirtleri bu vazifeyi tamamıyla Risale-i Nur'da gördüklerinden, ikinci ve üçüncü vazifeler buna nispeten ikinci ve üçüncü derecedir diye, Risâle-i Nur'un şahs-ı manevîsini haklı olarak bir nevi Mehdî telakkî ediyorlar. O şahs-ı manevînin de bir mümessili Nur şakirtlerinin tesanütünden gelen bir şahs-ı manevîsi ve o şahs-ı manevîde bir nevi mümessili olan biçare tercümanını zannettiklerinden, bazen o ismi ona da veriyorlar." 29

Bu ifadeleri okuduktan sonra akla şöyle bir soru gelmektedir: Bu asırda Kur'ân'la ve onun kurallarıyla amel etme görevini taşıyacak bir cemaat şeklinde temsil edilen "Şahs-ı manevî" görüşüne Said Nursî'yi yönelten sebep ne olabilir? Çünkü, bu öyle bir cemaattir ki, Mehdiyy-i Kebîr'in eda edeceği vazifeleri yerine getirir. Mehdî'nin sorumluluklarını, Mehdî gelse bile devamlı olarak üstlenir. Mehdî'yi bekleyen bu ümmeti içtimâî, dinî ve siyasî hastalıklarla baş başa bırakmaz ve hatta her bir asırda "Manevî Mehdîler" olarak ortaya çıkar.

Bu ifadelerde asrımız insanının mantığına en çok tesir eden yön, aktarılan görüşlerin toplu hareket etme düşüncesi üzerine kurulmuş olmasıdır. Bu yolla ferdin kuvveti, kardeşlerinin kuvvetiyle birleşir ve bir tek ferdin kuvvetiyle asla kıyaslanmayacak bir görüş oluşur. Bu hususu şu sözleriyle ifade eder:

"Bu zaman, ehl-i hakikat için, şahsiyet ve enâniyet zamanı değil. Zaman, cemaat zamanıdır. Cemaattan çıkan bir şahs-ı manevî hükmeder ve dayanabilir. Büyük bir havuza sahip olmak için, bir buz parçası hükmündeki enâniyet ve şahsiyetini o havuza atmaktır ve eritmek gerektir. Yoksa, o buz parçası erir, zayı olur; o havuzdan da istifade edilmez."

"Hem mûcib-ı taaccüb, hem medâr-ı teessüftür ki, ehl-i hak ve hakikat ittifaktaki fevkalâde kuvveti ihtilafla zayi ettikleri halde, ehl-i nifak ve ehl-i dalâlet, meşreplerine zıt olduğu halde, ittifaktaki ehemmiyetli kuvveti elde etmek için ittifak ediyorlar. Yüzde on iken, doksan ehl-i hakikati mağlup ediyorlar." 30

Burada Bediüzzaman, Mehdî'yi temsil eden topluluğun ya da bu asırda Kur'ân'la amel etme ve faaliyetlerini onunla şekillendirme görevini üstlenen Risâle-i Nur talebelerinin en önemli vazifelerinin imanı kurtarmak olduğuna işaret eder. Onlardan, imanı kurtarma merhalesinde zamanın siyasetçileriyle uzlaşma içinde olmalarını, ta ki maddeci siyasetçilerin siyasî uygulamalarını harekete geçirip, imanı kurtarma vazifesinin başarısızlığa uğratılmaması, neticede Kur'ân hakikatlerinin başka akımların ve başka güçlerin elinde bir araç haline gelmemesi için gayret sarf edilmesi uyarısında bulunur. Bu doğrultuda şöyle der:

"Risâle-i Nur hiçbir şeye alet olmadığını ve rızayı İlâhiyeden başka hiç bir maksada vesile olamadığını ve doğrudan doğruya her şeyden evvel iman hakikatlerini ders vermek ve biçare zayıfların ve şüpheyeye düşenlerin imanlarını kurtarmak olduğunu, elbette sizin gibi nurun has şakirtleri biliyorlar." 31

Burada, Türkiye'de kendini gösteren [Bediüzzaman Said Nursî](#) ile, Mısır'da yaşamış Muhammed Abduh arasında, siyasî alanda faaliyette bulunmaktan alabildiğine kaçınma noktasında ortak özelliklerin bulunduğu dikkat çekelim. Gerçekten her iki şahsiyet de, ortaya koydukları metotlar, İslâm ümmetinin kurtarılması için ilk merhale olarak imanın kurtarılmasıyla işe başlamaları ve bunun dışında kalan meşgalelerden, özellikle de siyasî davranışlardan kaçınmaları gibi hususlarda önemli benzerlikler bulunmaktadır. Bu açıdan onların ne derece haklı olduklarını anlamak için, bu asırda ortaya çıkan ıslahçı liderlerin, siyasetten kaçınmadıkları için, ortaya koydukları faaliyetlere gayet yoğun siyasî müdahalelerin gerçekleştiğine, gerek davalarının, gerekse mevcudiyetlerinin ne derece kötü akıbetlere uğradığına bakmak gerekir.

Bu iki şahsiyetin tecrübeleri ve buldukları konum itibarıyla maruz kaldıkları olumsuz şartların birbirine çok benzediği görülmektedir. Hatta her ikisinin kullandıkları kelimelere ve cümlelere kadar aynı şeyleri söyledikleri müşahede edilmektedir.

Üstad Muhammed Abduh, sürgünlere maruz kalması, kendi memleketinden uzaklaştırılıp, her türlü faaliyetlerinin sınırlandırılması gibi bir takım acı tecrübelerin ardından, "Siyaset, sâse (siyaset yaptı), yüsevvisü (siyaset yapar), müsevvis (siyasetle uğraşan) ve aynı kökten türeyen her kavrama Allah lânet etsin" demiştir. Bu ifadelerine yakın bir şekilde Said Nursî'nin şöyle dediğini görürüz; **"Eûzü billâhi**

mineşşeytâni ves-siyâse.”

Konuya daha fazla açıklık getirmek için Bediüzzaman'ın şu ifadelerine müracaat edelim:

*“Risâle-i Nur'un bu kadar muarızlarına mukabil en büyük kuvveti ihlâs olduğundan ve dünyanın hiçbir şeyine alet olmadığı gibi, tarafgirlik hissiyatına bina edilen cereyanlara, hususan siyasete temas eden cereyanlarla alakadar olmaz. Çünkü, tarafgirlik damarı ihlâsı kırar, hakikati değiştirir. Hatta, benim otuz seneden beri siyaseti terkettiğime sebep, bir mübârek alimin takip ettiği cereyânın tarafgirlik damarıyla, salih ve büyük bir alimin onun fikrine muhalif olmasından tefsîk derecesinde tahkir edip ve cereyânına ve kendi zikrine muvâfık meşhur ve mütecâviz bir münafığı gayet medh'ü senâ etti. Ben de bütün ruhumla ürktüm. Demek tarafgirlik hissine siyasetçilik de karışsa, böyle acîb hatalara sebebiyet veriyor diye, **'Eûzü billâhi mineş-şeytâni ves-siyâse'** dedim, o zamandan beri siyaseti terk ettim.” 32*

Kur'ân-ı Kerim ışığında imanın kurtarılması hedefinin gerçekleştirilmesiyle, Bediüzzaman'ın Kur'ân'daki şeriatın maksatlarını ele aldığı, şeriat-ı Kur'âniye ile şeriat-ı maddîye arasında bağlantılar kurduğunu görürüz.

Bu noktada, onun Kur'ân metoduyla desteklediği davasının, maddeci düşünce karşısındaki mukavemeti ve Allah'ın sıbgasının (rengi ve mührünün) dışında hayatı renklendirme ve şekillendirme gayretlerine karşı verdiği mücadele kendisini gösterir.

Dikkat çekici en önemli husus, [Bediüzzaman](#)'ın, zaman itibarıyla İslâm hakikatlarının toprak altında gizlendiği bir dönemde yaşadığı halde, bu hakikatlerin tekrar günyüzüne çıkacağına, âlemin bütün kıtalarında hakim olacağına, İslâmın (onun tabiriyle) Arş-ı hakâik ve maârife yükseleceğine, İslâm güneşinin kötü anlayış ve tevehhüm perdelerini aralayacağına olan sonsuz inancıdır.

[Said Nursî](#)'nin Kur'ân-ı Kerim'den hülâsa olarak ortaya koyduğu ve bu asırda Kur'ân'la amel etme yollarını gösterdiği bu metot, ihlâslı Nur talebelerinin eliyle bütün beşeriyete sunulmaktadır. İnsanlık, kuvvetli bir iman, adaletli bir şeriat ve insanca bir hayatı gerçekleştirecek, Kur'ân'ın gölgesinde yepyeni bir hakikatle karşı karşıya bulunmaktadır.

Yazar Hakkında: Keferşeyh'te (Mısır) 1940 yılında doğdu. Usûlüddîn Fakültesi Felsefe ve Akîde Bölümüne 1972 senesinde öğretim görevlisi olarak atandı. Aynı fakültede doçent olduktan sonra 1983 yılında profesörlük ünvanını aldı. Çeşitli Arap dergilerinde makaleleri yayınlandı. 1978-1980 yılları arasında el-Ezher Mecmuasının

editörlüğünü üstlendi. Aynı şekilde 1989-1990 yıllarında Evkaf Bakanlığınca çıkarılan *Minberü'l-İslâm Mecmuasının başkanlığını yaptı. 30'a yakın yayınlanmış kitabı vardır. Halen Kahire'deki el-Ezher Üniversitesi Usûlüddîn Fakültesi'nin Dekanlığını sürdürmektedir.*

- 2 *El-Münâvî, Feyzü'l-Kadîr Şerhu'l-Câmiis-Sağîr, Dâru'l-Marife, Beyrut, C. 2, s. 274.*
- 3 *El-Münâvî, A.g.e., C. 2, s. 274.*
- 4 *Cemâlüddin el-Afgânî, Urvetü'l-Vüskâ, s. 113.*
- 5 *El-Afgânî, A.g.e., s. 69.*
- 6 *Abdülkadir el-Mağribî, Cemâlüddin el-Afgânî, s. 47.*
- 7 *Enbiyâ, 22 (Eğer göklerde ve yerde Allah'tan başka İlâhlar olsaydı, ikisi de harap olur giderdi. Arşın Rabbi olan Allah, onların yakıştırdıkları şeylerden münezzehtir)*
- 8 *Said Nursî, Kaynaklı, İndeksli, Lügatli Risale-i Nur Külliyyatı, İstanbul-1996, C. 1-2, s. 1519.*
- 9 *Said Nursî, s. 1216.*
- 10 *Said Nursî, s. 1217.*
- 11 *Said Nursî, s. 1218.*
- 12 *Said Nursî, s. 11218-1219.*
- 13 *Said Nursî, s. 1606.*
- 14 *Said Nursî, s. 1793.*
- 15 *Said Nursî, s. 1794.*
- 16 *Said Nursî, s. 1848.*
- 17 *Said Nursî, s. 1794.*
- 18 *Said Nursî, s. 1794.*
- 19 *Said Nursî, s. 1794.*
- 20 *Said Nursî, s. 1794.*
- 21 *Said Nursî, s. 1794.*
- 22 *Bakara, 1-3*
- 23 *El-Münâvî, Feyzü'l-Kadîr Şerhu'l-Câmiis-Sağîr, Dâru'l-Mârife, Beyrut, s. 322. (Bu hadis-i şerifi Tirmizî tahrîç etmiştir ve 'hasen, sahih bir hadistir' demiştir.)*
- 24 *İbn Mâce, Sünen, Kitâbü'l-Fiten, C. 2, s. 1340-1341.*
- 25 *İbn Mâce, A.g.e., Kitâbü'l-Fiten, C.2., s. 1366-1367.*
- 26 *İbn Haldûn, Tarih, s. 555 vd.*
- 27 *Muhammed Ferîd Vecdî, Dâiretü Maâriifi'l-Karni'l-Işrîn, Beyrut, C. 10, s. 480.*
- 28 *Said Nursî, s. 1793.*
- 29 *Said Nursî, s. 1794.*
- 30 *Said Nursî, s. 1630.*
- 31 *Said Nursî, s. 1796.*
- 32 *Said Nursî, s. 1797.*